

ĐẠI HỌC THÁI NGUYÊN
TRƯỜNG ĐẠI HỌC SƯ PHẠM

NGUYỄN THỊ NHÀN

**PHÁT TRIỂN NĂNG LỰC PHÁT HIỆN
VÀ GIẢI QUYẾT VẤN ĐỀ CHO HỌC SINH
TRONG DẠY HỌC LỊCH SỬ VIỆT NAM LỚP 11
Ở TRƯỜNG TRUNG HỌC PHỔ THÔNG TRÊN ĐỊA BÀN
THÀNH PHỐ BẮC NINH**

LUẬN VĂN THẠC SĨ LỊCH SỬ VIỆT NAM

THÁI NGUYÊN - 2020

**ĐẠI HỌC THÁI NGUYÊN
TRƯỜNG ĐẠI HỌC SƯ PHẠM**

NGUYỄN THỊ NHÀN

**PHÁT TRIỂN NĂNG LỰC PHÁT HIỆN
VÀ GIẢI QUYẾT VẤN ĐỀ CHO HỌC SINH
TRONG DẠY HỌC LỊCH SỬ VIỆT NAM LỚP 11
Ở TRƯỜNG TRUNG HỌC PHỔ THÔNG TRÊN ĐỊA BÀN
THÀNH PHỐ BẮC NINH**

**Ngành: Lịch sử Việt Nam
Mã số: 8229013**

LUẬN VĂN THẠC SĨ LỊCH SỬ VIỆT NAM

Người hướng dẫn khoa học: PGS.TS. NGUYỄN THỊ QUẾ LOAN

THÁI NGUYÊN - 2020

LỜI CAM ĐOAN

Tôi xin cam đoan đây là công trình nghiên cứu của riêng tôi. Các số liệu nêu trong luận văn là trung thực. Những kết luận khoa học trong luận văn chưa từng được ai công bố trong bất cứ công trình nào khác

Tác giả luận văn

Nguyễn Thị Nhàn

LỜI CẢM ƠN

Em xin bày tỏ lòng biết ơn chân thành và sâu sắc tới cô PGS.TS. Nguyễn Thị Quế Loan - Người đã tận tình hướng dẫn, động viên và tạo mọi điều kiện tốt nhất cho em trong suốt quá trình thực hiện luận văn này.

Em xin chân thành cảm ơn các thầy cô giáo, cán bộ khoa Lịch sử, đặc biệt là các thầy cô đã giảng dạy khóa 26 chuyên ngành Lịch sử Việt Nam, các cán bộ khoa Sau đại học trường Đại học Sư phạm Thái Nguyên đã dạy dỗ, tạo điều kiện cho em trong quá trình học tập.

Đặc biệt vô cùng cảm ơn gia đình, các anh chị em, bạn bè; Ban Giám hiệu và đồng nghiệp Trường THPT Hoàng Quốc Việt nơi tôi đang công tác luôn quan tâm, ủng hộ, động viên để tôi thực hiện và hoàn thành luận văn!

Thái Nguyên ngày 06 tháng 8 năm 2020

Tác giả luận văn

Nguyễn Thị Nhàn

MỤC LỤC

LỜI CAM ĐOAN	i
LỜI CẢM ƠN.....	ii
MỤC LỤC	iii
DANH MỤC CHỮ VIẾT TẮT.....	v
DANH MỤC CÁC BẢNG	vi
MỞ ĐẦU	1
1. Lý do chọn đề tài	1
2. Lịch sử nghiên cứu vấn đề.....	3
3. Đối tượng và phạm vi nghiên cứu	6
4. Mục đích và nhiệm vụ nghiên cứu	7
5. Cơ sở phương pháp luận và phương pháp nghiên cứu.....	8
6. Giả thuyết khoa học	8
7. Ý nghĩa khoa học và thực tiễn của đề tài.....	9
8. Đóng góp của đề tài	9
9. Cấu trúc luận văn	10
Chương 1. CƠ SỞ LÝ LUẬN VÀ THỰC TIỄN CỦA VIỆC PHÁT TRIỂN NĂNG LỰC PHÁT HIỆN VÀ GIẢI QUYẾT VẤN ĐỀ TRONG DẠY HỌC LỊCH SỬ Ở TRƯỜNG TRUNG HỌC PHỔ THÔNG	11
1.1. Cơ sở lí luận.....	11
1.1.1. Một số khái niệm cơ bản	11
1.1.2. Cơ sở của việc phát triển năng lực phát hiện và giải quyết vấn đề cho học sinh trong dạy học lịch sử ở trường trung học phổ thông.....	14
1.1.3. Hệ thống năng lực cần phát triển cho học sinh trong dạy học Lịch sử ở trường trung học phổ thông	18
1.1.4. Nội dung của năng lực giải quyết vấn đề cần phát triển cho học sinh trong dạy học Lịch sử ở trường trung học phổ thông	20
1.1.5. Vai trò, ý nghĩa của việc phát triển năng lực giải quyết vấn đề cho học sinh trong dạy học lịch sử ở trường trung học phổ thông	24
1.1.6. Biểu hiện năng lực giải quyết vấn đề	28

1.2. Cơ sở thực tiễn.....	30
Tiêu kết chương 1	36
Chương 2. BIỆN PHÁP PHÁT TRIỂN NĂNG LỰC PHÁT HIỆN VÀ GIẢI QUYẾT VẤN ĐỀ CHO HỌC SINH TRONG DẠY HỌC LỊCH SỬ VIỆT NAM LỚP 11 Ở TRƯỜNG PHỔ THÔNG THÀNH PHỐ BẮC NINH.....	38
2.1. Vị trí, mục tiêu, nội dung cơ bản của Lịch sử Việt Nam từ năm 1858-năm 1918.....	38
2.1.1. Vị trí.....	38
2.1.2. Mục tiêu	39
2.1.3. Khái quát nội dung Lịch sử Việt Nam lớp 11	40
2.2. Yêu cầu khi sử dụng các biện pháp phát triển năng lực phát hiện và giải quyết vấn đề cho học sinh trong dạy học Lịch sử Việt Nam lớp 11	42
2.3. Biện pháp phát triển năng lực phát hiện và giải quyết vấn đề cho học sinh trong dạy học Lịch sử Việt Nam trong chương trình lớp 11 ở trường trung học phổ thông.....	45
2.3.1. Dạy học nêu vấn đề	45
2.3.2. Dạy học theo dự án	54
2.3.3. Phương pháp đóng vai	64
2.3.4. Phương pháp tranh biện.....	74
2.3.5. Tự kiểm tra, đánh giá.....	80
2.4. Thực nghiệm sư phạm	85
2.4.1. Mục đích đối tượng, địa bàn, phương pháp và nội dung thực nghiệm.....	85
2.4.2. Kết quả thực nghiệm.....	86
Tiêu kết chương 2	89
KẾT LUẬN.....	90
TÀI LIỆU THAM KHẢO.....	93
PHỤ LỤC	

DANH MỤC CHỮ VIẾT TẮT

CNH-HĐH	Công nghiệp hóa- hiện đại hóa
GD - ĐT	Giáo dục và đào tạo
GV	Giáo viên
HS	Học sinh
SGK	Sách giáo khoa
XHCN	Xã hội chủ nghĩa

DANH MỤC CÁC BẢNG

Bảng 1.1.	Các biểu hiện của năng lực	20
Bảng 1.2.	Mô tả năng lực giải quyết vấn đề	29
Bảng 2.1.	Mức độ trong việc tổ chức cho học sinh phát hiện và giải quyết vấn đề	47
Bảng 2.2.	Kế hoạch thực hiện dự án.....	61
Bảng 2.3.	Phiếu đánh giá	63
Bảng 2.4.	Điểm khác nhau giữa hai khuynh hướng cứu nước	83
Bảng 2.5.	Đánh giá kết quả nhận thức của học sinh.....	87

MỞ ĐẦU

1. Lý do chọn đề tài

Trong bối cảnh đất nước ta đang phát triển kinh tế - xã hội mạnh mẽ trên con đường hội nhập đòi hỏi phải có những yêu cầu mới cho Ngành Giáo dục. Đặc biệt Việt Nam đang trong quá trình CNH - HĐH đất nước và tham gia vào tổ chức WTO (2007) để hội nhập quốc tế. Đó là những xu thế tích cực tác động lớn đến nền kinh tế - xã hội, đòi hỏi phải cung cấp cho thị trường lao động Việt Nam những con người có tay nghề giỏi, lập trường tư tưởng, đạo đức vững vàng, trong sáng, có lòng yêu nước, đặc biệt phải có tư duy năng động, sáng tạo, biết phát hiện và giải quyết vấn đề dám nghĩ, dám làm, chịu trách nhiệm với việc mình làm.

Đổi mới về phương pháp dạy học được Bộ GD và ĐT đặc biệt chú ý, quan tâm nhằm mục đích đáp ứng được những yêu cầu của xã hội, cụ thể: Điều 28 của Luật giáo dục (sửa đổi bổ sung 2010) viết: *“Phương pháp giáo dục phổ thông phải phát huy tích cực, tự giác, chủ động sáng tạo của học sinh, phù hợp với đặc điểm từng lớp học, môn học, bồi dưỡng phương pháp tự học, rèn luyện kỹ năng vận dụng kiến thức vào thực tiễn, tác động đến tình cảm, đem lại niềm vui, hứng thú học tập cho học sinh”* [31; tr.65].

Những quan điểm, định hướng trên đã tạo cơ sở, điều kiện cho quá trình đổi mới phương pháp dạy học nói chung và phương pháp dạy học bộ môn Lịch sử nói riêng chuyển sang dạy học theo hướng tiếp cận năng lực người học thay cho cách dạy học trước đó theo hướng tiếp cận nội dung. Xu thế đó phù hợp với xu thế chung của các nước trên thế giới hiện nay, đồng thời đáp ứng với yêu cầu về nguồn nhân lực. Việc dạy học theo hướng tiếp cận năng lực người học để đảm bảo chất lượng đầu ra, bên cạnh đó còn thể hiện được mục tiêu phát triển toàn diện cho học sinh. Ngoài ra, theo định hướng giáo dục mới phải chú trọng đến phát triển năng lực phát hiện và giải quyết vấn đề trong dạy học, từ đó có thể giúp học sinh giải quyết những tình huống trong thực tiễn cuộc sống. Theo chương trình mới người học là trung tâm, chủ thể trong quá trình nhận

thức, phải chú trọng đến việc phát triển hệ thống các năng lực chung và năng lực riêng biệt như năng lực phát hiện và giải quyết vấn đề, năng lực giao tiếp, năng lực hợp tác... trong đó năng lực phát hiện và giải quyết vấn đề chiếm vị trí quan trọng trong dạy học nói chung và dạy học Lịch sử nói riêng vì khi tiến hành nghiên cứu bộ môn và trong cuộc sống thực tế hàng ngày có những tình huống liên quan với nhau học sinh phải đưa ra phương án giải quyết vấn đề tốt nhất. Hơn nữa, phát hiện và giải quyết vấn đề linh hoạt, sáng tạo, hiệu quả và dám chịu trách nhiệm với kết quả không phải ngẫu nhiên có được mà phải được hình thành, rèn luyện và phát triển thông qua giáo dục và đào tạo.

Thực tế hiện nay trên địa bàn thành phố Bắc Ninh vấn đề đổi mới phương pháp dạy học “*lấy người học làm trung tâm*” nhằm phát triển toàn diện năng lực và phẩm chất của người học còn nhiều hạn chế. Đối với bộ môn Lịch sử chất lượng dạy học chưa mang lại kết quả như mong muốn, chủ yếu giáo viên thông báo và học sinh tiếp cận thụ động, đặt nặng vấn đề truyền thụ tri thức, ít chú trọng vận dụng kiến thức đã học vào giải quyết vấn đề trong thực tiễn. Với phương pháp dạy học như vậy làm học sinh không phát huy được tính tích cực, chủ động, sáng tạo, phát triển các năng lực chung và năng lực phát hiện và giải quyết vấn đề nói riêng.

Lịch sử Việt Nam trong chương trình lớp 11 ở trường phổ thông từ năm 1858- đến năm 1918 chiếm vị trí quan trọng trong tiến trình phát triển đầy thăng trầm của lịch sử dân tộc. Trong giai đoạn này, dân tộc Việt Nam phải đối đầu với âm mưu xâm lược của thực dân Pháp, quá trình đánh chiếm toàn bộ đất nước Việt Nam, cùng với đó thái độ của triều đình nhà Nguyễn và nhân dân có mối quan hệ liên quan đến nhau cần phải chứng minh và giải thích. Trong quá trình học tập bộ môn Lịch sử khi học sinh tìm ra được bản chất của các sự kiện, hiện tượng, nhân vật Lịch sử sẽ giúp học sinh phát triển năng lực phát hiện và giải quyết vấn đề đặc biệt là những vấn đề có liên quan đến thực tế hiện nay.

Với mong muốn góp một phần nhỏ công sức của mình để nâng cao chất lượng dạy học nói chung và dạy học bộ môn Lịch sử nói riêng theo hướng phát